

Jäädüttämäs- ja konfiskaatioasetusta (EU 2018/1805) täydentävä lainsäädäntö

Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2020:10

Jäädättämis- ja konfiskaatioasetusta (EU 2018/1805) täydentävä lainsäädäntö

Lausuntotiivistelmä hallituksen esityksen luonnoksesta

Oikeusministeriö

ISBN PDF: 978-952-259-882-0

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö	20.7.2020	
Tekijät	Tanja Innanen		
Julkaisun nimi	Jäädättämis- ja konfiskaatioasetusta (EU 2018/1805) täydentävä lainsäädäntö Lausuntotiivistelmä		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2020:10		
Diaari/hankenumero	VN/5119/2019	Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
ISBN PDF	978-952-259-882-0	ISSN PDF	2490-1172
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-882-0		
Sivumäärä	31	Kieli	suomi
Asiasanat	Jäädättäminen, menettämisseuraamus, vastavuoroinen tunnustaminen, rikosoikeus		
Tiivistelmä	<p>Parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2018/1805 jäädättämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta annettiin marraskuun 14. päivänä 2018. Asetuksen käytännön soveltamisen turvaamiseksi oikeusministeriössä valmisteltiin luonnos asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi. Luonnoksesta pyydettiin lausunto 25 taholta. Lausuntoja saapui yhteensä 15.</p> <p>Yleisesti lausunnoissa suhtauduttiin uudistukseen ja ehdotettuun lainsäädäntöön myönteisesti. Eniten palautetta annettiin toimivaltaisia viranomaisia sekä valitusmenettelyä koskevasta täydentävän lainsäädännön sääntelystä. Syyttäjälle ja tuomioistuimelle ehdotettu toimivalta jäädättämismääräyksen antamiseen samoin kuin valitusmenettelyn keskittäminen tiettyihin tuomioistuimiin nähtiin yleisesti hyväksi ratkaisuksi, mutta syyttäjän toimivallan sitomista tiettyyn maantieteelliseen alueeseen ehdotettiin useissa lausunnoissa 1.10.2019 voimaan tulleen Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) myötä poistettavaksi.</p> <p>Useimmat lausunnonantajat pitivät rikoslain 10 luvun 2 §:n 7 momenttiin ehdotettua, menettämisseuraamuksen tuomitsemista koskevaa muutosta hyvänä. Osa lausunnonantajista toi esiin ehdotukseen liittyviä mahdollisia käytännön ongelmia.</p> <p>Osa lausunnonantajista kommentoi asetuksen ja ehdotetun lainsäädännön suhdetta. Tähän liittyen lausunnoissa ehdotettiin täydentävään lainsäädäntöön lisäyksiä ja täsmennyksiä. Lisäksi osassa lausunnoista kiinnitettiin huomiota uuden lainsäädännön myötä viranomaisten kasvavaan työmäärään ja riittävien resurssien varmistamiseen.</p>		
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet	20.7.2020	
Författare	Tanja Innanen		
Publikationens titel	Lagstiftning som kompletterar förordningen om frysning och förverkande (EU 2018/1805) Sammanfattning av utlåtanden		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2020:10		
Diarie-/projektnummer	VN/5119/2019	Tema	Betänkanden och utlåtanden
ISBN PDF	978-952-259-882-0	ISSN PDF	2490-1172
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-882-0		
Sidantal	31	Språk	finska
Nyckelord	Frysning, förverkandepåföljd, ömsesidigt erkännande, straffrätt		
Referat	<p>Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1805 om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande antogs den 14 november 2018. Ett utkast till lagstiftning som kompletterar förordningen har beretts vid justitieministeriet för att säkerställa den praktiska tillämpningen av förordningen. Utlåtande om propositionsutkastet begärdes av 25 remissinstanser. Det inkom totalt 15 utlåtanden.</p> <p>I utlåtandena förhöll man sig i allmänhet positivt till reformen och den föreslagna lagstiftningen. Mest respons kom det på regleringen om behöriga myndigheter och besvärörfarande i den kompletterande lagstiftningen. Den behörighet att fatta beslut om frysning som åklagare och domstol får enligt förslaget, liksom koncentrationen av besvärörfarandet till vissa domstolar, sågs i allmänhet som en bra lösning. Det föreslogs dock i flera utlåtanden att åklagarens behörighet inte bör vara bunden till ett visst geografiskt område och att bindningen bör upphävas till följd av lagen om Åklagarmyndigheten (32/2019), som trädde i kraft den 1 oktober 2019.</p> <p>De flesta av remissinstanserna ansåg att den föreslagna ändringen av dömandet till förverkandepåföljd i 10 kap. 2 § 7 mom. i strafflagen är bra. En del av remissinstanserna tog upp eventuella praktiska problem med förslaget.</p> <p>En del av remissinstanserna kommenterade förhållandet mellan förordningen och den föreslagna lagstiftningen. I samband med detta gavs det i utlåtandena förslag om tillägg till och preciseringar av den lagstiftning som ska kompletteras. I en del av utlåtandena fästes dessutom uppmärksamhet vid myndigheternas ökade arbetsvolym till följd av den nya lagstiftningen och vid säkerställandet av tillräckliga resurser.</p>		
Förläggare	Justitieministeriet		
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Sisältö

1	Johdanto	7
1.1	Hallituksen esityksen luonnos	7
1.2	Pyydetyt ja saadut lausunnot	8
2	Yleinen lausuntopalaute	9
3	Yksityiskohtainen lausuntopalaute	13
3.1	Ehdotus jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista Euroopan unionissa koskevaa asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.....	13
3.2	Ehdotus rikoslain 10 luvun 2 §:n 7 momentin muuttamisesta	22
3.3	Ehdotus laiksi omaisuuden ja todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta	25
3.4	Ehdotus laiksi vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	26
4	Lainsäädäntömuutosten vaikutukset	27
5	Muut lausunnoissa esiin nostetut asiat	29

1 Johdanto

1.1 Hallituksen esityksen luonnos

Marraskuun 14. päivänä 2018 annettiin parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2018/1805 jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta. Asetuksella korvataan nykyään voimassa olevat puitepäätökset vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin niiden jäsenvaltioiden osalta, joita asetus sitoo (2003/577/YOS, jäljempänä jäädyttämispuitepäätös ja 2006/783/YOS, jäljempänä konfiskaatiopuitepäätös). Lausuntokierroksella olleessa hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (jäljempänä täydennyslaki). Suomen lainsäädäntö vastaa jo nykyisellään sisällöllisesti varsin hyvin suoraan sovellettavan asetuksen vaatimuksia. Täydentävä lainsäädäntö on kuitenkin tarpeen, jotta asetuksen soveltaminen käytännössä turvataan. Täydennyslaki ei muodosta itsenäistä kokonaisuutta, vaan sitä on tarkoitettu soveltaa rinnakkain asetuksen kanssa. Täydennyslaissa säädettäisiin muun muassa asetuksen määritelmistä, toimivaltaisista viranomaisista, päätöksiä täytäntöönpanosta ja niistä valittamisesta.

Luonnoksessa ehdotetaan lisäksi muutoksia rikoslain (39/1889) 10 luvun 2 §:n 7 momenttiin, jossa säädetään menettämisseuraamuksen tuomitsemisesta tilanteissa, joissa vieraassa valtiossa on omaisuutta jäädytettynä tai siihen rinnastettavan toimenpiteen kohteena menettämiskaatumuksen turvaamiseksi. Sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuomioistuimen tulisi jatkossa ensin ratkaista vahingonkorvaus- tai edunpalautusvaatimuksen esittäjän pyynnöstä kysymys menettämisseuraamuksesta, joka voitaisiin tuomita vahingonkärsijälle vahingonkorvauksena tai edunpalautuksena. Muutoksella turvattaisiin rikoksen asianomistajan asemaa asetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Lisäksi ehdotetaan muutoksia niihin lakeihin, joilla puitepäätökset vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin on Suomessa pantu täytäntöön. Nämä muutokset koskevat omaisuuden ja todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annettua lakia (540/2005, jäljempänä jäädyttämislaki) sekä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annettua lakia (222/2008, jäljempänä menettämisseuraamuslaki). Ehdotettujen muutosten myötä

edellä mainittujen lakien mukainen sääntely koskisi jatkossa yhteistyötä vain niiden maiden kanssa, joita asetus ei sido. Nämä maat ovat Irlanti ja Tanska.

1.2 Pyydetyt ja saadut lausunnot

Hallituksen esityksen luonnoksesta pyydettiin lausunto 25 taholta. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus lausua luonnoksesta. Lausuntopyyntö julkaistiin lausuntopalvelu.fi-sivustolla. Lausuntoaika päättyi 13.9.2019. Lausuntoja saatiin yhteensä 15. Lausunto pyydettiin seuraavilta tahoilta (tähdellä* merkityt antoivat lausunnon):

Auktorisoidut Lakimiehet ry
Eduskunnan oikeusasiamies*
Helsingin hovioikeus
Helsingin käräjäoikeus*

Helsingin syyttäjänvirasto*
Helsingin yliopisto / professorit Dan Frände ja Juha Raitio*
Julkiset Oikeusavustajat ry
Keskusrikospoliisi*
Korkein oikeus (varattiin tilaisuus antaa lausunto)

Oikeusrekisterikeskus*
Pirkanmaan käräjäoikeus*
Poliisihallitus*
Rajavartiolaitos
Sisäministeriö*
Suomen Asianajajaliitto*
Suomen Lakimiesliitto*
Suomen Syyttäjähdistys ry

Tulli
Turun hovioikeus*
Ulkoministeriö

Valtakunnansyyttäjänvirasto*
Valtakunnanvoudinvirasto
Valtioneuvoston oikeuskansleri*
Valtiovarainministeriö
Verohallinto*

2 Yleinen lausuntopalaute

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että kotimaisen lainsäädännön ja asetuksen suhdetta on pääosin lähestytty lakiteknisestä ja teoreettisesta näkökulmasta selvittämättä juurikaan sitä, missä määrin asetuksessa tarkoitettuja järjestelyjä on käytännössä toteutettu Suomen ja muiden jäsenmaiden välillä ja mitä mahdollisia ongelmia käytännön työssä on vuosien kuluessa ilmennyt.

Oikeusasiamiehen mukaan jäädyttämispuitepäätös ja konfiskaatiopuitepäätös ovat olleet jo niin pitkään voimassa, että nykytilan arviointiin olisi hyvä sisällyttää lyhyt osio, jossa kuvattaisiin puitepäätöksillä luotujen menettelytapojen toimivuutta ja esimerkiksi asianomistajan asemassa havaittuja puutteita.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että asetuksella ja täydennyslailla korvattavan jäädyttämispuitepäätöksen ja jäädyttämislain käytännön soveltamisessa on esiintynyt ongelmia. Jäädyttämistodistusten lähettämistä toiseen jäsenvaltioon koskevat tilanteet ovat jääneet harvalukuisiksi. Jäsenvaltiot ovat tulkinneet puitepäätöksen säännöksiä toisistaan poikkeavalla tavalla, jolloin jäädyttämistodistuksen vastaanottanut jäsenvaltio on saattanut edellyttää toimia, jotka eivät ole olleet kansallisen lainsäädännön mukaan mahdollisia. Helsingin käräjäoikeus toivoo, että asetuksen myötä soveltamiskäytäntö selkiytyy siten, että asetuksella tavoiteltavat päämäärät täyttyvät.

Helsingin syyttäjänvirasto ei esitä lausuttavaa yleisten huomioiden osalta. Syyttäjän ja tuomioistuimen toimivalta jäädyttämispäätöksissä on Helsingin syyttäjänviraston mukaan perusteltu lähtökohta. Syyttäjien toimivaltaan 1.10.2019 voimaan tulleella lailla (32/2019) tehdyt muutokset huomioiden toimivaltaista syyttäjää ei tarvitsi määrittellä alueellisesti, vaan riittävää olisi määrittellä toimivaltaiseksi viranomaiseksi pelkäämään syyttäjä.

Helsingin yliopiston professori Juha Raitio toteaa, että asetuksessa on kyse ns. suoraan sovellettavasta EU-oikeudesta, joka ei voimaantullakseen vaadi kansallista sääntelyä. Tämä ei kuitenkaan estä täydentävien kansallisten säännösten säätämistä, mikä voi joskus olla perusteltua jopa oikeusvarmuuden eli lähinnä lainkäytön ennakoitavuuden kannalta. Raitio perustelee tätä tulkintaa sillä, että jäädyttämis- ja konfiskaatioasetusta täydentävässä lainsäädännössä täydennetään asianmukaisesti sellaisia asetuksen kohtia, joita ei ole kansallisen viranomaistoiminnan näkökulmasta säädetty riittävällä tarkkuudella. Raitio yhtyy tältä osin mietinnön arvioon, jonka mukaan keskeisimmät lainmuutostarpeet liittyvät kansallisella tasolla asetuksen edellyttämään täydentävään lainsäädäntöön koskien mm. toimivaltaisia viranomaisia ja muutoksenhakuja. Nämä ovat luonteeltaan kysymyksiä, joissa linkki kansalliseen hallintoon on ilmeinen.

Raition mukaan asetus tulee tulkinnassa liittää EU-oikeudelliseen kontekstiin. Etenkin direktiivin 2014/42/EU (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rikoksentekevälli-
neiden ja rikoshyödyn jäädyttämisestä ja menetetyksi tuomitsemisesta Euroopan uni-
onissa) merkitystä voidaan korostaa. Tavoitteena on varsin perustellusti se, että jä-
senvaltioiden välinen rikosoikeudellinen yhteistyö asetuksen alalla tehostuisi entises-
tään. EU-oikeuden kannalta tärkeää on, että kansallisia säädöksiä tulkitaan yhtey-
dessä asetukseen ja että viranomaistoiminnassa seurataan asetuksen soveltamisesta
syntyvää oikeuskäytäntöä.

Keskusrikospoliisi toteaa, että toimintaympäristön kansainvälistyessä myös rikostor-
junta edellyttää kansainvälistä yhteistyötä. Siten Keskusrikospoliisi suhtautuu myön-
teisesti asetukseen ja pitää tarkoituksenmukaisena kokonaisuudistuksena, että sillä
korvataan jäädyttämis- ja konfiskaatiopuitepäätökset. Keskusrikospoliisi perustelee
tätä muun muassa sillä, että jäädyttämispuitepäätöksen keskeinen sisältö on jo todis-
tusaineiston osalta muuttunut aikaisemmin voimaan astuneen eurooppalaisen tutkin-
tamääräyksen myötä. Keskusrikospoliisi pitää täydentävää lainsäädäntöä asiakoko-
naisuuteen sisältyvien yksityiskohtien selkeyttämisen vuoksi tarpeellisena sekä muihin
lakeihin liittyviä muutostarpeita tarkoituksenmukaisina.

Oikeuskanslerinvirasto toteaa, että EU:n jäädyttämis- ja konfiskaatioasetus osaltaan
toteuttaa ja tehostaa EU:n muodostamalla oikeudellisella alueella tapahtuvaa päätös-
ten vastavuoroista tunnustamista. Sen olennaisina periaatteina on luottamus toisen
jäsenvaltion tuomioistuimen tai muun viranomaisen päätöksentekoon ja sen asianmu-
kaisuuteen. Tämän mukaisesti unionin asetuksessa säädetään myös tunnustamisen
kieltäytymisen perusteista. Jäädyttämistä ja menetettäväksi tuomitsemista koskevan
päätöksen täytäntöönpanossa voidaan näin vain rajoitetusti tutkia täytäntöönpanon
perustana olevan päätöksen asiallisen sisällön lainmukaisuutta. Perustuslain 21 §:ssä
säädetyn oikeuden oikeusturvaan toteutumista on tällaisessa sääntelyasetelmassa
tarkasteltava siitä näkökulmasta, kuinka hyvin täytäntöönpanomenettely ja siihen si-
sältyvä valitusmenettely yhdessä unionin lainsäädännön ja itse sisällöllisen päätöksen
antaneessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käytävän menettelyn suh-
teen täyttää oikeusturvan vaatimukset. Oikeusturvaa tulee tarkastella asianomistajien,
rikoksen uhrin sekä kaikkien niiden osalta, joiden oikeuksiin ja velvoitteisiin jäädyttä-
mis- ja konfiskaatiomenettelyt kohdistuvat.

Oikeusrekisterikeskus toteaa, että se toimii rikos- ja sakkorekisterin rekisterinpitä-
jänä sekä huolehtii sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saataviin liitty-
vistä täytäntöönpanotehtävistä. Oikeusrekisterikeskus toimii lisäksi ns. konfiskaa-
tiopuitepäätöksen mukaisena kansallisesti toimivaltaisena viranomaisena eli Oikeus-
rekisterikeskus vastaanottaa toisista jäsenmaista Suomeen täytäntöönpantavaksi saa-
puvat päätökset ja tekee päätökset niiden täytäntöönpanosta sekä lähettää Suomessa

määrätyt puitepäätöksessä tarkoitetut päätökset täytäntöön pantavaksi toisiin jäsenmaihin.

Oikeusrekisterikeskus pitää ehdotettua täydentävää lainsäädäntöä kannatettavana. Täydentävässä lainsäädännössä Oikeusrekisterikeskukselle määritelty rooli sopii sille hyvin. Oikeusrekisterikeskus pitää kannatettavana, että rikoksen asianomistajan asemaa parannettaisiin ehdotuksessa esitetyllä tavalla. Ongelmallisena voidaan pitää sitä, jos kansallisen lainsäädännön perusteella ei voida tehdä asetuksen mukaisia päätöksiä, joilla omaisuutta saadaan palautettua rikoksen asianomistajalle asetuksen mahdollistamalla tavalla. Tähän liittyen Oikeusrekisterikeskus pitää kannatettavana, että rikoslakia koskevalla muutosehdotuksella ei ole tarkoitus muutoin vaikuttaa asiaa koskevaan kansalliseen menettelyyn tai yhteensovittamisprosessiin.

Pirkanmaan kärjäoikeus pitää suotavana sitä, että jäsenvaltioiden välinen rikosoikeudellinen yhteistyö asetuksen alalla tehostuisi entisestään. Kärjäoikeus kannattaa myös sitä, että suunnitellulla lainsäädännöllä saadaan järjestelmää selkiinnytettyä. Käytännön työssä on osoittautunut, että monet valtioiden rajat ylittävät oikeudelliset toimet ovat monimutkaisia, joten niiden kaikkinaisen selkiinnyttäminen on paikallaan.

Poliisihallitus pitää esityksessä ehdotetun lainsäädännön tavoitteita jäsenvaltioiden välisen rikosoikeudellisen yhteistyön tehostamisesta asetuksen alalla ja rikoksen asianomistajan aseman paremmasta turvaamisesta yleisesti kannatettavana.

Sisäministeriön rajavartio-osasto kiinnittää lausunnossaan huomiota tarpeeseen ilmoittaa jäädyttämissä päätöksistä Tullin ja Keskusrikospoliisin ohella myös Rajavartiolaitokselle.

Suomen Asianajajaliitto pitää täydentävän lainsäädännön tavoitteita asianomistajan aseman tehokkaaksi turvaamiseksi rajat ylittävissä menettelyissä kannatettavana. Sääntelyn yksinkertaistuminen ja asetuksen mukanaan tuoma oikeusvarmuus on omiaan selkiyttämään jäsenvaltioiden välistä järjestelmää ja parantamaan mahdollisuuksia puuttua rikosshyötyyn rajat ylittävässä yhteistyössä. Asianajajaliitto pyytää kiinnittämään huomiota oikeusturvan takaamiseen päätösten vastavuoroisen tunnustamisen osalta. Asetuksella tehostetaan sen sääntelyalaa kuuluvien jäsenvaltioiden tuomioistuinten tai viranomaisten tekemien päätösten vastavuoroista tunnustamista EU:n alueella ja asetus määrittelee myös tunnustamisesta kieltäytymisen perusteet. Vastavuoroisen tunnustamisen tehokas toimivuus edellyttää luottamusta toisen jäsenvaltion tuomioistuimen tai viranomaisen päätöksenteon ja tehtyjen ratkaisujen laadukkuuteen sekä asianmukaisuuteen.

Suomen Lakimiesliitto ry pitää hyvänä, että täydentävällä lainsäädännöllä selkeytetään muun muassa toimivaltakysymyksiä ja turvataan asianomistajan asemaa. Lakimiesliitto kiittää työryhmää hyvin perustellusta esityksestä.

Turun hovioikeus pitää esitykselle asetettuja tavoitteita rikosoikeudellisen yhteistyön tehostumisesta ja asianomistajan aseman paremmasta turvaamisesta oikeasuuntaisina ja kannatettavina.

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää asetuksen käännöstä ongelmallisen siltä osin kuin siinä käytetään sanaa "päätös" viitattaessa sekä erilaisiin kansallisiin päätöksiin että toiseen valtioon lähetettävästä asetuksen mukaisesta määräyksestä. Valtakunnansyyttäjänviraston mukaan täydennyslaissa omaksutut toimivaltasäännökset jäädyttämismääräyksiin liittyen ovat perustellut. Toimivalta määräyksen antamiseen tulisi kuitenkin olla säädetty syyttäjälle ilman maantieteellisiä lisämääreitä 1.10.2019 voimaan tulleen lain mukaisen uuden organisaation sekä syyttäjien toimivaltamuutoksien myötä.

Verohallinto pitää esitystä kannatettavana ja erityisesti sitä, että rikoksen asianomistajan aseman turvaaminen on otettu erityiseksi esityksen tavoitteeksi. Rikoslain 10 luvun 2 §:n 7 momenttiin ehdotettu säännös selkeyttäisi Verohallinnon mukaan rikosasiassa esitettävien vaatimusten käsittelyä ja täytäntöönpanoa.

3 Yksityiskohtainen lausuntopalaute

3.1 Ehdotus jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista Euroopan unionissa koskevaa asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

2 §

Keskusviranomainen

Helsingin kärjäoikeus huomauttaa, että ehdotuksen 2 §:ssä tarkoitettaneen viitata asetuksen 24 artiklaan.

Keskusrikopoliisi kannattaa ehdotusta oikeusministeriön nimeämiseksi keskusviranomaiseksi. Asiasta voitaisiin säätää vastaavalla tavalla kuin tutkintamääräyslain (430/2017) 4 §:ssä, eli tässä yhteydessä oikeusministeriön tehtävänä olisi avustaa toimivaltaisia viranomaisia jäädyttämiseen ja konfiskoimiseen liittyvässä yhteydenpidossa.

Pirkanmaan kärjäoikeus huomauttaa, että ehdotuksen 2 §:ssä tarkoitettaneen viitata asetuksen 24 artiklaan.

Poliisihallitus toteaa, että pykälän muotoilu aiheuttaa epäselvyyttä lukijalle oikeusministeriön roolista keskusviranomaisena. Lain 2 §:n mukaan oikeusministeriö toimii 25 artiklan mukaisena keskusviranomaisena, mutta tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että oikeusministeriö toimisi asetuksen 24 artiklan tarkoittamana keskusviranomaisena, jonka välityksellä todistukset toimitettaisiin säännönmukaisesti.

3 §

Kielet ja käännökset

Keskusrikopoliisi pitää käytännön kokemukseen perustuen kannatettavana sitä, että Suomeen saapuvat jäädyttämistodistukset sekä menetetyksi tuomitsemista koskevat todistukset voidaan tarvittaessa hyväksyä myös muilla kuin Suomen virallisesti ilmoittamilla kielillä. Lainkohdasta ilmenee Keskusrikopoliisin mukaan selkeästi myös

se, että riittävänä pidetään nimenomaan kyseisten todistusten kääntämistä sen sijaan, että kaikki asiaan liittyvä aineisto olisi käännettävä.

4 §

Suomesta annettavan jäädyttämispäätöksen määritelmä

Keskusrikospoliisi pitää ehdotettua nykyistä tilannetta vastaavana ja tarpeellisena jäädyttämispäätöksenä kyseeseen tulevien pakkokeinojen korostamiseksi.

Turun hovioikeus pitää lakiehdotuksen 4 §:n jäädyttämispäätöstä koskevaa määritelmäsäännöstä perusteltuna selkeyteen liittyvistä syistä.

Valtakunnansyyttäjänviraston mukaan 4 §:n mukaista jäädyttämispäätöksen määritelmää tulisi muuttaa. Tämä olisi tarpeen siksi, että Valtakunnansyyttäjänviraston näkemyksen mukaan asetuksen 18 artikla edellyttää viranomaiselle annettavaa mahdollisuutta tehdä jäädyttämispäätös vielä konfiskaatiotuomion antamisen jälkeen sekä tietyissä tilanteissa myös oma-aloitteisesti.

5 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan ei liene tarkoituksenmukaista rajata muita kuin Helsingin syyttäjänviraston syyttäjiä pois luonnostellussa pykälässä tarkoitettujen syyttäjien piiristä tai muutoinkaan rajoittaa syyttäjien toimivaltaa alueellisin perustein. Uusi Syyttäjälaitosta koskeva laki on tullut voimaan 1.10.2019, ja lain 10 §:n mukaan kuka tahansa syyttäjä on toimivaltainen koko maassa.

Helsingin syyttäjänvirasto toteaa, että käytännössä juttuun määrätty syyttäjä on lähes aina antanut jäädyttämismääräyksen, mikä puoltaisi sitä, että vain syyttäjä katsottaisiin toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Toisaalta jäädyttämispäätös olisi mahdollista tehdä myös siinäkin vaiheessa, kun syyte on jo vireillä tuomioistuimessa, jolloin vakuustakavarikosta päättäisi syyttäjän pyynnöstä tuomioistuin. Näissä tapauksissa luonnollista olisi, että tuomioistuin antaisi myös jäädytyspäätöksen. Helsingin syyttäjänviraston käsityksen mukaan toimivaltaisiksi viranomaisiksi tulee ehdotuksen mukaisesti määrätä sekä syyttäjä että tuomioistuin.

Lain 5 §:n 2 momenttiin liittyen Helsingin syyttäjänvirasto huomauttaa, että huomioiden 1.10.2019 voimaan tullut laki Syyttäjälaitoksesta, jonka mukaan syyttäjillä on toimivalta koko Suomessa, olisi riittävää määritellä toimivaltaiseksi viranomaiseksi pelkästään syyttäjä.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että prosessiin osallistuvien viranomaisten roolit todetaan selvästi. Keskusrikospoliisi ehdottaa, että ehdotetusta poiketen viranomaisen määrittellään asetuksen 2 artiklan 8) a) ii) –kohdan mukaisesti. Päätöksen antavan viranomaisen tulisi olla valtion nimeämä toimivaltainen viranomainen, jolla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti rikosasioissa toimivalta antaa päätös omaisuuden jäädyttämisestä tai panna jäädyttämisspätös täytäntöön. Keskusrikospoliisi esittää, että vastaavasti kuin tutkintamääräyslain 22 §:ssä, valtion nimeämäksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi tulisi nimetä pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai Rajavartiolaitoksessa. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että ennen kuin jäädyttämisspätös toimitetaan täytäntöönpanoviranomaiselle, pyynnön antavan valtion tuomarin, tuomioistuimen tai yleisen syyttäjän olisi vahvistettava se tutkittuaan, vastaako se asetuksen mukaisia päätöksen antamista koskevia edellytyksiä. Jos mainittu vahvistaa päätöksen, voidaan kyseistä viranomaista pitää päätöksen lähettämistä varten myös päätöksen antavana viranomaisena.

Keskusrikospoliisi kannattaa saapuvien jäädytysten osalta 2 artiklan 9) –kohdassa tarkoitetuksi täytäntöönpanoviranomaiseksi jäädyttämisspätösten osalta Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivia syyttäjiä sekä sitä, että erityisestä syystä toimivaltainen voi olla myös muu syyttäjä.

Lain luettavuuden kannalta keskusrikospoliisi ehdottaa 5 §:n otsikointia muutettavaksi siten, että pykälässä todetaan käsiteltävän jäädyttämisessä toimivaltaisia viranomaisia. Lisäys korostaisi eroa 10 §:n sisältöön.

Poliisihallitus kiinnittää huomiota lain 5 §:n 2 momenttiin, jossa määrittellään kansallisesti toimivaltaiseksi täytäntöönpanoviranomaiseksi Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiva syyttäjä ja erityisestä syystä toimivaltainen syyttäjä voisi olla myös muu syyttäjä. Tämä säännös vastaa nykytilaa, jossa jäädyttämisspyyntöjen käsittely on keskitetty vain tietyille syyttäjille. Poliisihallitus pitää asioiden käsittelyn keskittämistä sinänsä kannatettavana. Ottaen kuitenkin huomioon 1.10.2019 voimaan tullut uusi laki Syyttäjälaitoksesta ja syyttäjien toimivalta toimia koko maassa, ei Poliisihallituksen näkemyksen mukaan liene tarkoituksenmukaista sisällyttää pykälään tiettyä sijaintia koskevia lisämääreitä.

Turun hovioikeus toteaa, että ehdotetun 5 §:n perusteluissa esitettyjä tavoitteita palvelisi paremmin ratkaisu, jossa päätöksen Suomessa tehdyn jäädyttämisspätöksen lähettämistä täytäntöönpantavaksi toiseen jäsenvaltioon tekisi jäädyttämisspätöksen tehnyt syyttäjä tai syyttäjä, joka on toimivaltainen ajamaan syytettä kysymyksessä olevassa rikosasiassa. Hovioikeus pitää perusteltuna esityksessä 5 §:n 2 momentissa ehdotettua järjestelyä keskittää Suomeen saapuvien jäädyttämisspyyntöjen käsittely vain tietyille syyttäjille.

Valtakunnansyyttäjänviraston mukaan ehdotuksen 5 §:ssä säädetty syyttäjällä tai tuomioistuimella oleva toimivalta antaa jäädyttämismääräys on oikea. Tähän asti syyttäjä on käytännössä antanut puitepäätökseen perustuvan jäädyttämismääräyksen. Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että valittu vaihtoehto on parempi kuin niin ikään ehdotuksessa käsitelty menettelytapa, jossa esitutkintaviranomainen antaisi määräyksen ja syyttäjä vahvistaisi sen.

Valtakunnansyyttäjänvirasto huomauttaa, että 5 §:n perustelutekstissä jäädyttämispäätös tarkoittaa kahta eri asiaa, mikä aiheuttaa sekaannusta. 5 §:n 1 momentin jälkimmäisessä lauseessa tulisi kaikesti olla kysymys päätöksen antamisesta eikä lähettämisestä.

Pykälän 2 momentissa on toimivalta jäädyttämismääräyksen täytäntöönpanoon esitetty annettavaksi Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiville syyttäjille. Ottaen huomioon Syyttäjälaitoksesta annetun 1.10.2019 voimaan tulleen lain mukaisen uuden organisaation sekä jo voimassa olevan syyttäjien toimivallan toimia koko maassa, voisi toimivaltaiseksi viranomaiseksi säätää myös syyttäjän ilman maantieteellisiä lisämääreitä. Syyttäjälaitos voisi sisäisesti määrätä, ketkä syyttäjät käytännössä panevat täytäntöön jäädyttämismääräyksiä. Tällainen määräys on tarpeen, jotta täytäntöönpanosta huolehtisivat riittävän kokeneet ja asiantuntevat syyttäjät ja jotta toisen valtion viranomaiset yksiselitteisesti tietäisivät, mihin heidän omat, tavallisesti kiireelliset, jäädyttämismääräyksensä tulee toimittaa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto tuo lausunnossaan lisäksi esiin tarpeen säätää viranomaiselle mahdollisuuden jäädyttämispäätöksen tekemiseksi vielä konfiskaatiovaiheessa sekä eräissä tilanteissa mahdollisuuden oma-aloitteisen jäädyttämisen tekemiseksi. Ehdotus edellyttäisi muutoksia täydennyslain 5 §:ään.

6 §

Vastaanotetusta jäädyttämispäätöksestä ilmoittaminen

Helsingin syyttäjänviraston mukaan syyttäjän velvollisuus ilmoittaa vastaanottamastaan jäädyttämispäätöksestä ei liene tarkoituksenmukaista huomioiden, että kaikki jäädytyspäätökset eivät johda toimenpiteisiin. Tarkoituksenmukaisinta olisi, että syyttäjä ilmoittaa jäädytyspäätöksestä vasta pantuaan päätöksen täytäntöön.

Keskusrikospoliisi ehdottaa asioiden esitysjärjestyksen muuttamista, sillä käytännössä syyttäjän on jo alkuvaiheessa ilmoitettava jäädyttämispäätöksestä Keskusrikospoliisille tai Tullille mahdollisten lykkäämisperusteiden selvittämiseksi. Keskusrikospoliisi pitää myös tärkeänä kirjausta tiedonkulun varmistamisesta Oikeusrekisterikeskukselle, sillä jäädyttämistä koskevassa toimenpidevaiheessa tiedonkulun varmistaminen menettämisseuraamuksen onnistumiseksi ei ole kiireellisyysjärjestyksessä etusijalla.

Sisäministeriön rajavartio-osaston lausunnossa kiinnitetään huomiota Rajavartiolaitoksesta annetussa laissa (108/2018) Rajavartiolaitoksen toimivaltaan tehtyihin laajennuksiin 1.4.2018 lukien. Huomioiden Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatehtävien laajentuminen jäädyttämislain voimaantulon jälkeen, rajavartio-osasto pitää perusteltuna, että toimivaltainen syyttäjä ilmoittaisi vastaanottamastaan jäädyttämispäätöksestä ennen sen täytäntöönpanoa Keskusrikospoliisin ja Tullin ohella myös Rajavartiolaitokselle. Sisäministeriön rajavartio-osaston käsityksen mukaan jäädyttämispäätöstä koskeva mahdollinen täytäntöönpanon lykkäämisperuste voisi liittyä myös Rajavartiolaitoksen käynnissä olevaan esitutkintaan. Edellä esitetyn perustella Rajavartiolaitos tulisi lisätä sekä täydennyslain että jäädyttämislain asiaa koskeviin säännöksiin.

Turun hovioikeuden mukaan ehdotettu 6 § on perusteltu.

Valtakunnansyyttäjänviraston mukaan tarkoituksenmukaista olisi, että syyttäjä tekisi ilmoituksen Oikeusrekisterikeskukselle vasta jäädyttämisen täytäntöön pantuaan. Oikeusrekisterikeskuksella ei ole intressiä saada tietää jäädyttämispyyntöistä, jotka eivät johda Suomessa toimenpiteisiin. Syyttäjät on tälläkin hetkellä ohjeistettu ilmoittamaan Oikeusrekisterikeskukselle sellaisesta jäädyttämismääräyksestä, jonka syyttäjä on hoitamassaan rikosasiassa lähettänyt toiseen jäsenvaltioon. Ilmoittaminen tapahtuu siinä vaiheessa, kun tieto jäädytyksen täytäntöönpanosta on tullut toisesta jäsenvaltiosta. Tämä velvollisuus olisi tarkoituksenmukaista kirjata lakiin.

7 §

Vastaanotetun jäädyttämispäätöksen salassapito, vaitiolovelvollisuus sekä tietojen käyttöä koskevat rajoitukset

Turun hovioikeuden mukaan ehdotettu 7 § on perusteltu.

8 §

Valittaminen jäädyttämispäätöksen täytäntöönpanosta

Helsingin kärjäoikeus toteaa, että ehdotettu 8 § merkitsee sanotun valitusasiaryhmän käsittelyn keskittämistä Helsingin kärjäoikeuteen, mikä on koettu muiden kansainvälisen yhteistoiminnan instrumenttien kohdallakin perustelluksi.

Kärjäoikeuden mukaan ehdotuksen yhteydessä viitattut pakkokeinolain kohdat edellyttävät täydentäviä perusteluja. Viitatussa pakkokeinolain 3 luvun 1 §:n 2 momentissa on kyse niin kutsutuista päivystysasioista. Pykäläkohtaisista perusteluista ei käy ilmi, onko tarkoitus, että lakiehdotuksen 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuja asioita käsitellään virka-ajan ulkopuolella niin kutsuttuina päivystysasioina. Pykäläehdotuksen jälkimmäisellä viittauksella pakkokeinolain 7 luvun 15 §:ään tarkoitetaan takavarikon tai jäljentämisen saattamisessa tuomioistuimen käsiteltäväksi noudatettavaa menettelyä.

Viittaussäännös ja sen sisältämä käsittelyaika huomioon ottaen asiaryhmä ei tulisi käsiteltäväksi päivystysasiana. Mikäli valitusasiat on tarkoitettu käsiteltäväksi myös viikonloppuina ja arkipyhinä, silloin nyt esillä oleva asiaryhmä tulisi lisätä myös vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeudessa eräissä tapauksissa koskevaan oikeusministeriön asetukseen (953/2013).

Helsingin käräjäoikeudella ei ole huomautettavaa ehdotuksen 8 §:n 2 momentin menettelytapaehdotuksesta.

Käräjäoikeus huomauttaa, että ehdotetun 8 §:n 3 momentissa ei ole säädetty määräaikaa valituksen käsittelemiselle hovioikeudessa. Asetuksen 9 artikla asettaa jäädyttämispäätösten tunnustamiselle ja täytäntöönpanolle määrääjat, jotka sitovat kaikkia viranomaisia ja tuomioistuimia. Jotta jäädyttämisasiat saadaan Suomessa käsiteltyä asetuksessa tarkoitetulla tavalla ”viipymättä”, vastaavan aikamäärään tulisi käräjäoikeuden käsityksen mukaan koskea myös valitusasian käsittelyä hovioikeudessa.

Suomen Asianajajaliiton näkemyksen mukaan ehdotuksen 8 §:n 1 momentissa sanottujen valitusasioiden käsittelyn keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen on perusteltua, kuten on todettu myös muiden kansainvälisen yhteistoiminnan instrumenttien osalta.

Turun hovioikeus pitää perusteltuna esityksessä ehdotettua järjestelyä myös tuomioistuinten osalta keskittää asioiden käsittely. Hovioikeus huomauttaa, että jäädyttämispäätöksestä tehtävässä valituksessa olisi kyse asiasta, johon tarvittaisiin oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 25 a luvun säännösten mukaan jatkokäsittelylupa. Hovioikeuden näkemyksen mukaan muutoksenhakua koskevaan säännöksen 3 momenttiin tulisi selvyuden vuoksi kirjata, että valittaminen hovioikeuteen tapahtuisi täydennyslakia koskevan ehdotuksen 14 §:n 1 momentissa lausutulla tavalla sen mukaan, mitä muutoksenhausta käräjäoikeuden ratkaisuun on oikeudenkäymiskaareissa säädetty, jotta jatkokäsittelylupasäännösten soveltumisesta muutoksenhakuun ei jäisi epäselvyyttä.

9 §

Aineellisten perusteiden tutkiminen

Keskusrikospoliisi kannattaa selkeän tulkintaohjeen kirjaamista siitä, että arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota päätöksen asianmukaisuuteen, sillä keskeistä ei ole vertailla päätöksen antavan valtion ja täytäntöönpanovaltion lainsäädäntöjä keskenään.

Turun hovioikeus pitää 9 §:ssä todettua selvyuden vuoksi perusteltuna.

10 §

Toimivaltainen viranomainen

Keskusrikospoliisi kannattaa esitystä siitä, että menetetyksi tuomitsemisessa päätöksen antavaksi sekä täytäntöönpaneavaksi viranomaiseksi määritellään Oikeusrekisterikeskus. Keskusrikospoliisi ehdottaa 10 §:n otsikointia muutettavaksi siten, että pykälässä todetaan käsiteltävän toimivaltaista viranomaista menetetyksi tuomitsemisessä.

Oikeusrekisterikeskus toteaa, että sille 10 §:ssä säädetty rooli sopii sille hyvin. Oikeusrekisterikeskuksella on ollut vastaava rooli menettämisseuraamusten täytäntöönpanon osalta konfiskaatiopuitemääräyksen perusteella.

11 §

Valittaminen menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen täytäntöönpanosta

Helsingin kärjäoikeus pitää perusteltuna, että päätökseen toisen jäsenvaltion ehdotetun 1 §:ssä tarkoitetun menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla Pirkanmaan kärjäoikeuteen.

Turun hovioikeus pitää perusteltuna 11 §:ssä ehdotettua järjestelyä keskittää asioiden käsittely tiettyihin tuomioistuimiin. Käsiteltävän asian laatu huomioon ottaen myös kärjäoikeuden päätösvaltaisuutta koskeva ehdotus on hovioikeuden mukaan perusteltu.

12 §

Valituksen tekeminen

Keskusrikospoliisi ehdottaa 12 §:n otsikointia muutettavaksi siten, että pykälässä todetaan käsiteltävän valituksen tekemistä menettämisseuraamuksesta koskevasta päätöksestä.

Pirkanmaan kärjäoikeus toteaa, ettei sillä ole huomauttamista 12 §:n oikeuspaikkaa koskevan ehdotuksen suhteen, jossa täytäntöönpanosta valittamisen oikeuspaikkana olisi edelleen Pirkanmaan kärjäoikeus.

Turun hovioikeuden mukaan lakiehdotuksen 12 §:n mukainen menettely vastaa pitkälti ulosottokaaren (705/2007) 11 luvussa omaksuttua menettelyä. Ehdotuksessa on kuitenkin vireilletulon osalta poikettu ulosottokaaren sääntelystä, jonka mukaan valitus tulee vireille kärjäoikeudessa, kun valituskirjelmä saapuu ulosottomiehen kansliaan.

Ehdotuksen perusteluissa ei kuitenkaan ole tarkemmin perusteltu ehdotettua vireilletuloajankohtaa tai sen merkitystä. Vaikka lausuman pyytäminen kuuluu yleisten prosessisäännösten mukaan hovioikeuden toimivaltaan, saattaa ehdotettu Oikeusrekisterikeskuksen velvollisuus liittää asiakirjoihin lausumansa edistää käsittelyn joutuisuutta. Menettelysäännöksissä tulisi kuitenkin myös ottaa huomioon myös sähköisen tiedon siirtotavan antamat mahdollisuudet ja vaatimukset asian käsittelylle ja asiakirjojen toimittamiselle kärjäoikeuteen.

13 §

Asian käsittely tuomioistuimessa

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että luonnostellun lain 12 ja 13 §:n mukainen prosessi olisi virallistoimintoista. Oikeusasiamies tuo esiin, että 13 §:ssä tarkoitetulla prosessilla ja rikosprosessilla ei näyttäisi olevan juurikaan yhtymäkohtia. Kärjäoikeuteen osoitetuissa epätyypillisissä asioissa saattaisi rikosprosessia parempi käsittelyjärjestys soveltuvin osin olla hakemusasioiden käsittelyjärjestys (oikeudenkäymiskaaren 8 luku), jota noudatetaan esimerkiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 35 d §:n mukaan sakkovalitusten käsittelyssä, kun kysymys on asianomistajan valituksesta.

Helsingin kärjäoikeus toteaa, että ehdotuksen 13 §:n säännökset johtavat osin merkittäviin poikkeuksiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain peruseriaateista. Kärjäoikeus katsoo, että selkeämpi menettelytapa sanotun kaltaisten asioiden käsittelemiseksi olisi oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa tarkoitetut hakemusasioiden käsittelyssä noudatettavat säännökset lisättynä tarvittavilla lainkohdilla rikosasioiden käsittelyssä noudatettavien periaatteiden huomioon ottamiseksi.

Oikeuskanslerinvirasto toteaa, että esitysluonnoksessa ei tarkastella, mitä ehdotettu, varsin voimakkaasti tuomioistuimen materiaalista prosessinjohtoa asian selvittämisessä painottava ehdotus, tarkoittaa suhteessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain mukaiseen tavanomaiseen menettelyyn. Jossain määrin avoimeksi jää se, kuinka laajasti rikosprosessissa noudatettava virallisperiaate tosiasiallisesti tulisi noudatettavaksi asian tuomioistuinkäsittelyssä. Säännösten perusteella tulisi olla selvää valituksen tekijälle ja tämän mahdolliselle avustajalle, mitä säädetty menettely merkitsee esimerkiksi väittämistaakan osalta. Ehdotettu 13 § nojautuu pitkälti nykyiseen lainsäädäntöön ja siten arvio sen toimivuudesta käytännössä olisi tarpeen myös oikeuden oikeusturvaan toteutumisen arviointia varten.

Pirkanmaan kärjäoikeus pitää erittäin hyvänä, että 13 §:n 2 momenttiin sisällytetty lainkohdan kaltainen kategorinen ja ehdoton säännös. Se on tuomioistuimelle hyvä työkalu tilanteessa, jossa tehdään väite jäädyttämistä väitteen aineellista oikeellisuutta kohtaan.

Pirkanmaan käräjäoikeus pitää 13 §:n 4 momenttia jossain määrin ainakin teoreettisesti ongelmallisena. Pykälän 1 momentissa eitetään, että asian käsittelyssä olisi soveltuvien osin voimassa mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään. Säännöksellä on epäilemättä tarkoitettu säätää siitä, miten käsittely käytännössä etenee. Laajasti ajateltuna rikosasian oikeudenkäyntiin sisältyy myös se, että asia voidaan ratkaista syytetyn haitaksi vain, kun mitään epäilyä ratkaisun oikeellisuudesta ei jää. Lainkohdan tarkoittamassa tapauksessa voidaan ajatella, että syytetyn asemassa on valittaja, jota kohtaan täytäntöönpanotoimi on kohdistettu. Jos valitusasia jää epäselväksi, tulee rikosoikeudellisia perusteita noudattaen toimia valittajan hyväksi ja hyväksyä valitus. Tähän nähden se mitä lakiesityksen perusteluissa lausuttu, tuomioistuinten aktiivista prosessinjohtoa ja selvityksen hankkimista koskeva kohta kohdistuisi lähinnä Oikeusrekisterikeskuksen hyväksi niin, että jos se ei pysty hankkimaan selvitystä oman näkemyksensä tueksi, tulisi tuomioistuimen sitä hankkia.

Pirkanmaan käräjäoikeus esittää harkittavaksi 13 §:n 4 momentin poistamista ja sääntelyn jättämistä 13 §:n 1 momentin varaan. Jos tähän päädyttäisiin, olisi pelkästään julistuksenomaista lausetta huolellisen käsittelyn vaatimuksesta turha lakiin sisällyttää.

Turun hovioikeus pitää käsiteltävien asioiden laatu huomioon ottaen lähtökohtaisesti perusteltuna, että asian käsittelyssä noudatetaan lakiehdotuksen 13 §:n 1 momentissa ehdotetulla tavalla soveltuvien osin rikosasioiden käsittelyjärjestystä. Pykälän 2 momentin säännöstä hovioikeus pitää selvyyden vuoksi perusteltuna. Hovioikeuden näkemyksen mukaan asian istuntokäsittelyä koskeva ehdotettu 3 momentti antaa käräjäoikeudelle riittävän harkintavallan asian vaatimasta käsittelyjärjestyksestä.

Ehdotetun 13 §:n 4 ja 5 momentin osalta hovioikeus toteaa, että kysymys on asiaan osallisen intressistä tapahtuvasta muutoksenhausta, jossa asianosaisen omalle menettelylle asiansa käsittelyssä tulisi antaa ehdotettua enemmän merkitystä harkittaessa asianosaisen oikeussuojan tarvetta. Hallintoprosessista tutun asian selvittämisen velvollisuuden käyttöala on muutenkin yleisissä tuomioistuimissa hyvin rajoitettu. Tuomioistuimen selvittämisen velvollisuutta ei tule ulottaa pitemmälle, kuin valittaja haluaa ja valittajan poissaolon seuraamuksia harkittaessa voisi olla perusteltua arvioida asiaa soveltuvien osin vastaavasti kuin valitettaessa käräjäoikeuden ratkaisusta hovioikeuteen. Hovioikeus viittaa soveltuvien osin voimassa olevaan oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 18 §:ään, jossa on säädetty asianosaisen kutsumisesta hovioikeuden pääkäsitelyyn ja poissaolon seuraamuksista.

14 §*Muutoksenhaku käräjäoikeuden päätökseen*

Turun hovioikeuden mukaan pykälän 1 momentin muotoilu on lain tarkoitusta vastaava, ja asian kuulumisesta jatkokäsittelyluvan piiriin ei jää epäselvyyttä. Pykälän 2 momentissa hovioikeudelle asetettua velvollisuutta varata Oikeusrekisterikeskukselle tilaisuus tulla kuulluksi valitusasiaa käsiteltäessä ei tulisi hovioikeuden näkemyksen mukaan asettaa ehdotuksesta tulkittavissa olevalla tavalla ehdottomaksi. Hovioikeus viittaa soveltuvin osin voimassa olevaan oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 3 §:n 1 momentin sääntökseen, jonka mukaan vastausta valitukseen ei tarvitse pyytää, jos vastauksen pyytäminen on ilmeisen tarpeetonta.

15 §*Valituksen vaikutus täytäntöönpanoon*

Turun hovioikeus pitää lähtökohtaisesti perusteltuna lakiehdotuksen ehdotettua 15 §:ää valituksen vaikutuksesta täytäntöönpanoon. Ehdotuksen 15 §:n osalta hovioikeus pitää tärkeänä, että omaisuuden arvon säilymisestä huolehditaan myös tilanteissa, joissa omaisuuden arvo alentuu nopeasti tai joissa omaisuuden hoitokulut ovat suuret. Omaisuuden myymistä ei sen vuoksi tulisi kaikissa tilanteissa kieltää.

16 §*Ilmoitusvelvollisuus*

Keskusrikospoliisi pitää erillistä pykälää ilmoitusvelvollisuudesta tarpeellisenä, sillä menettämisseuraamusasioissa tiedonkulku Oikeusrekisterikeskukselle tulee varmistaa.

Turun hovioikeus pitää ehdotetun 16 §:n ilmoitusvelvollisuutta perusteltuna, mutta sen osalta myös tärkeänä, että ilmoitusvelvollisuus tulee asianmukaisesti huomioituksi asian käsittelyssä käytettävissä tietojärjestelmissä.

3.2 Ehdotus rikoslain 10 luvun 2 §:n 7 momentin muuttamisesta

Ehdotuksessa muutettaisiin voimassa olevaa rikoslain 10 luvun 2 §:n 7 momenttia siten, että tuomioistuimen olisi ensin vahingonkorvaus- tai edunpalautusvaatimuksen esittäjän pyynnöstä ratkaistava menettämiskaatusvaatimus, jos vieraassa valtiossa on omaisuutta jäädytettynä tai siihen rinnastettavan toimenpiteen kohteena Suomessa tuomit-

tavan menettämiskaavan turvaamiseksi. Jos menettämiskaava tuomitaan, tulisi tuomioistuimen myös ratkaista kysymys menetetyksi tuomitun omaisuuden tuomitsemisesta loukatulle vahingonkorvauksena tai edunpalautuksena. Muutos nykytilanteeseen olisi siinä, että tuomioistuimella olisi samassa oikeudenkäynnissä mahdollisuus käsitellä kysymykset menettämisseuraamuksesta ja vahingonkorvauksesta tai edunpalautuksesta ja tuomita menettämisseuraamuksen kohteena olevaa omaisuutta vahingonkorvauksena tai edunpalautuksena suoraan asianomistajalle.

Tarkoituksena on asetuksen tavoitteiden mukaisesti vahvistaa asianomistajan asemaa ja turvata se rajat ylittävissä tilanteissa. Muutos on katsottu tarpeelliseksi, jotta asetus ja kansallinen lainsäädäntö sovitettaisiin järkevästi yhteen. Nykyisen lain mukaisessa prosessissa ongelmia voisi asetuksen tavoitteet huomioiden syntyä siitä, että tuomioistuin siirtää vahingonkorvaus- tai edunpalautusvaatimusta käsiteltäväksi riita-asioiden mukaisessa järjestyksessä. On osittain tulkinnanvaraista, voidaanko vahingonkorvaustuomiota pitää asetuksen mukaisena päätöksenä. Lisäksi on ollut epäselvää, voidaanko menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista koskevan asetuksen nojalla pyrkiä saamaan suorituksia, jotka eivät lainkaan perustu menetetyksi tuomitsemista koskevaan päätökseen, vaan loukatulle tuomittuun vahingonkorvaukseen tai edunpalautukseen.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa voimassa olevan rikoslain 10 luvun 2 §:n 7 momentin olevan siviilioikeudellisesti kestävämmällä pohjalla kuin siihen luonnosteltu muutos. Ehdotettu järjestely edellyttäisi täydentäviä perusteluja.

Eduskunnan oikeusasiamies tuo esiin järjestelyn poikkeavuuden perinteiseen siviilioikeudelliseen ajatteluun nähden, jossa yksityisoikeudelliset vaateet kohdistuvat joko henkilöön tai esineeseen. Kotimainen laki ei tunne sellaista mahdollisuutta, että vahingonkorvauskanne, voisi johtaa henkilöä velvoittavan rahamääräisen suoritusuomion ohella (tai sen sijasta) siihen, että vahingonaiheuttajan omaisuutta voitaisiin tuomita vahinkoa kärsineelle vahingonkorvauksena. Tällainen järjestely poikkeaisi perinteisestä järjestyksestä, jossa vahingonkorvausvelvollisuudesta ensin annetaan suoritusuomio ja vasta tuomiota täytäntöönpannassa selvitetään, mitä vahingonaiheuttajan omaisuutta kenties realisoidaan rahamääräisen suoritusvelvollisuuden täyttämiseksi. Toinen asia on, että rikoksella saatu omaisuus, joka on takavarikoitu, voidaan tuomiossa määrätä palautettavaksi asianomistajalle eli siis oikealle omistajalleen. Tällöin kysymys ei kuitenkaan ole vahingonkorvauksesta eikä edunpalautuksesta.

Edelleen järjestelyn poikkeuksellisuutta ei eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan vähentäisi se, että vahingonaiheuttajan omaisuutta ensin tuomittaisiin menetetyksi valtiolle ja sen jälkeen – tai ilmeisesti itse asiassa yleensä samanaikaisesti – vahingonkorvauksena loukatulle. Ehdotus ei lisäksi saa tukea asetuksesta, jossa pikemminkin tu-

keudutaan perinteiseen ajatteluun, jossa rikoksella saatu esine voidaan tuomita palautettavaksi oikealle omistajalleen tai vahingonaiheuttajan omaisuuden realisoinnista saadut varat (mutta ei omaisuutta sellaisenaan) luovuttaa vahingonkorvauksena loukatulle.

Helsingin syyttäjänvirasto pitää hyvänä asianomistajan aseman turvaamista ja ehdotettua muutosta siten perusteltuna.

Keskusrikospoliisi toteaa, että Suomessa asianomistajalla on rikosprosessissa vaikiintunut asema, ja adheesioperiaatteen mukaisesti korvaus- tai edunpalautusvaatimus voidaan käsitellä rikosasian yhteydessä. Nykyisin kansainvälisissä instrumenteissa korostuu kuitenkin hyödyn konfiskoiminen valtiolle. Keskusrikospoliisi pitää kannatettavana, että rikoslain 10 luvun 2 §:ää muutettaisiin esitetyn mukaisesti. Tällä varmistettaisiin, että päätökset olisivat riidattomasti asetuksen mukaisia. Ehdotukset ovat omiaan turvaamaan asianomistajan oikeuksia asetuksen mukaisesti.

Oikeuskanslerinviraston mukaan ehdotettua olisi arvioitava käytännön näkökulmasta tarkemmin. Tähän liittyen olisi tarpeen selventää, onko tarkoitus ottaa tällainen väline laajemmin käyttöön rikoslain 10 luvun 2 §:ssä kansainvälisissä asioissa ja sitä, mitä EU:n jäädyttämis- ja konfiskaatioasetus käytännössä edellyttää ja sitä koskevaa kansallista liikkumavaraa.

Oikeusrekisterikeskus pitää kannatettavana ja tärkeänä, että rikoksen asianomistajan asemaa pyritään parantamaan. Esitysluonnoksesta ilmenevillä perusteilla Oikeusrekisterikeskus pitää välttämättömänä rikoslain 10 luvun 2 §:n 7 momenttiin ehdotettua muutosta, jotta voidaan varmistua siitä, että asianomistajan asema saadaan turvattua rajat ylittävässä täytäntöönpanossa. Oikeusrekisterikeskus pitää kannatettava myös sitä, että rikoslain 10 luvun 2 §:n 7 momentin muutosehdotuksella ei ole tarkoitus muutoin vaikuttaa asiaa koskevaan kansalliseen menettelyyn tai rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentissa säänneltyyn yhteensovittamisprosessiin.

Suomen Asianajaliiton mukaan rikoslain 10 luvun 2 §:n 7 momentin muuttamista on pidettävä perusteltuna rikoksen asianomistajan aseman turvaamista koskevan sääntelyn osalta. Asianajaliitto ehdottaa kuitenkin esitetyn muutoksen perustelujen täydentämistä siltä osin, kun menettämisseuraamusta tuomittaessa tuomioistuimella olisi mahdollisuus korvaus- tai edunpalautusvaatimuksen esittäjän pyynnöstä tuomita vastaajan omaisuutta vahingonkorvauksena tai edunpalautuksena loukatulle. Vahingonkorvauksella tarkoitetaan lähtökohtaisesti aiheutetun vahingon hyvittämistä rahamääräisesti. Tavanomaisen järjestyksen mukaan vahingonkorvausvelvollisen omaisuuden realisoinnin tarvearviointi suoritusvelvollisuuden täyttämiseksi tehdään vasta

suoritustuomion täytäntöönpanovaiheessa. Asianajajaliiton mukaan voi ilmetä käytännön soveltamisongelmia omaisuuden realisoimiseen liittyen. Asianajajaliitto viittaa tähän liittyen ratkaisuun KKO 2015:54 ja siitä ilmeneviin käytännön ongelmiin.

Turun hovioikeuden mukaan ehdotettu muutos turvaa asianomistajan asemaa ja sitä voidaan pitää perusteltuna.

Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa, että ehdotuksessa saattaa olla eräitä käytännön ongelmia, jotka ilmenevät mm. korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 2015:54. Esityksen perusteluissakin on todettu vaikeudet, joita kohdattaisiin, jos asianomistajia olisi useita, jotka eri ajankohtina vaatisivat suoritusta rikoksesta aiheutuville saatavilleen.

Valtakunnansyyttäjänvirasto myös huomauttaa, että konfiskaatiovastaajan lailliseen omaisuuteen saattaa olla vaatimuksia myös muilla velkojilla, joiden saatavien ulosmittaaminen velallisen omaisuudesta on mahdollista vakuustakavarikosta huolimatta. Rikosasian asianomistajaa ei voida ulosottoa koskevan lainsäädännön mukaan asettaa parempaan asemaan kuin muita velkojia, vaikka turvaamistoimi olisikin haettu asianomistajan saatavan turvaamiseksi. Tämän vuoksi olisi perusteita arvioida uudelleen ulosottolain systematiikkaa kunnioittaen, voidaanko rikoslain 10 luvun 2 §:n 7 momenttiin tehdä muutos, joka mahdollistaa epäillyn laillisen vakuustakavarikossa olevan omaisuuden käyttämisen vain yhden asianomistajavelkojan hyväksi.

Verohallinto toteaa ehdotetun säännöksen selkeyttävän rikosasiassa esitettävien vaatimusten käsittelyä ja täytäntöönpanoa.

3.3 Ehdotus laiksi omaisuuden ja todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi lakia omaisuuden ja todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annetun lain 1 ja 2 §:ää siten, että laki koskisi enää yhteistyötä Irlannin tasavallan ja Tanskan kuningaskunnan kanssa.

Keskusrikopoliisi kannattaa ehdotettua muutosta, mutta kiinnittää huomiota ehdotetun 2 §:n sisältöön. Keskusrikopoliisi esittää, että kuten voimassa olevassa laissa, 2 §:ssä tulee jatkossakin määritellä jäädyttämispäätös eli menettelyyn soveltuvat pakokeinot myös tilanteissa, jolloin Suomi on tässä laissa tarkoitettu jäädyttämispäätöksen lähettävä valtio.

Lausunnonantajilla ei muutoin ollut lausuttavaa ehdotuksen osalta tai sitä ilmoitettiin kannatettavan.

3.4 Ehdotus laiksi vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi lakia vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain 2 §:n muuttamista siten, että laki koskisi enää yhteistyötä Irlannin tasavallan ja Tanskan kuningaskunnan kanssa.

Lausunnonantajilla ei ollut lausuttavaa ehdotuksen osalta tai sitä ilmoitettiin kannatettavan.

4 Lainsäädäntömuutosten vaikutukset

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että asetus ja sitä koskeva lainsäädäntö merkitsevät Helsingin käräjäoikeuden osalta käytännössä sitä, että rikosoikeudellisen yhteistyöhön käytettävä työmäärä ja ajankäyttö lisääntyvät.

Oikeusrekisterikeskus tuo esiin, että esitysluonnoksen mukaan jäädytys- ja konfiskaatioasetus sekä siitä aiheutuvat muutokset tulevat todennäköisesti lisäämään toimivaltaisten viranomaisten työtä ja kustannuksia. Esitysluonnoksen mukaan uudistuksen aiheuttamat kustannukset hoidetaan valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa. Oikeusrekisterikeskus kiinnittää huomiota siihen, että Oikeusrekisterikeskukselle on varattava riittävät resurssit asetuksesta johtuvien tehtävien hoitamista varten. Oikeusrekisterikeskuksen tehtävät lisääntyvät muun muassa sen vuoksi, että jäädytys- ja konfiskaatioasetuksen soveltaminen edellyttää Oikeusrekisterikeskukselta konfiskaatiopuitemääräyksiin verrattuna muun muassa aiempaa laajempaa yhteistyötä muiden EU-jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kesken sekä uutena tehtävänä asianomistajan aseman parempaa huomioimista (ehdotettu uusi rikoslain 10 luvun 2 §:n 7 momentti) ja aiheuttaa manuaalisuutena tehtävien entistä laajempien tilastointivelvoitteiden vuoksi lisätyötä. Lisäksi jäädytys- ja konfiskaatioasetuksesta johtuvat täytäntöönpanon määräajat aiheuttavat sen, että Oikeusrekisterikeskuksella toimivaltaisena viranomaisena täytyy olla valmius ryhtyä täytäntöönpanotoimiin välittömästi, kun täytäntöönpanopyyntö on vastaanotettu toisesta EU-jäsenvaltiosta.

Oikeusrekisterikeskus toteaa, että nykyisillä Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotoimintaan osoitetuilla resursseilla ei pystytä täysin vastaamaan jäädytys- ja konfiskaatioasetuksen mukaisiin velvoitteisiin. Asetuksen ja ehdotetun täydentävän lainsäädännön edellyttämät tehtävät vaativat arviolta yhden asiantuntijatasoisen henkilötyövuoden osoittamista täytäntöönpanotehtävien asianmukaista hoitamista varten.

Turun hovioikeus toteaa, että esityksessä on arvioitu asetuksen jossain määrin laajentavan jäsenvaltioiden velvoitteita panna täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa annettuja menettämisseuraamus- ja jäädyttämispäätöksiä. Samoin asetus tulee jossain määrin lisäämään rajat ylittävää yhteistyötä ja tästä johtuen toimivaltaisten viranomaisten yhteistyöstä johtuvia kustannuksia. Asetus tuo toimivaltaisille viranomaisille myös joitain täysin uusia tehtäviä ja aikaisempaa laajempaa yhteydenpito- ja tilastointivelvoitteet lisäävät jossain määrin toimivaltaisten viranomaisten työtä. Turun hovioikeus pitää tärkeänä, että toimivaltaisten viranomaisten toimintaedellytykset kaikissa

tilanteissa turvataan ja että niiden käytössä on riittävät määrärahat lisääntyvien kustannusten kattamiseksi.

5 Muut lausunnoissa esiin nostetut asiat

Eduskunnan oikeusasiamies huomauttaa, että ehdotuksessa olisi ollut perusteltua arvioida myös menettelytapojen toimivuutta ja esimerkiksi asianomistajan asemassa havaittuja puutteita. Jatkovalmistelussa olisi syytä pohtia niitä syitä (erityisesti niin sanottuja reaalisia argumentteja), jotka ovat antaneet aiheen edellä mainittuihin puitepäätöksiin perustuvan nykyjärjestelmän kehittämiseen kysymyksellä olevalla asetuksella. Tämä helpottaisi luonnosteltujen kotimaisten säännösten tarpeellisuuden arviointia siltä osin kuin asetuksen vaatimukset jättävät tilaa tulkinnalle ja harkinnalle.

Keskusrikospoliisi toteaa, että asetuksen 9 artiklassa määritetään jäädyttämispäätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanon määräajat, joiden puitteissa viranomaisen on toteutettava konkreettiset toimet päätöksen panemiseksi täytäntöön. Lakiehdotuksessa asetuksen 2 artiklan mukaiseksi täytäntöönpanoviranomaiseksi esitetään syyttäjä. Keskusrikospoliisi nostaa esiin asetuksen aikamääreiden tulkinnanvaraisuuden. Asetuksesta ei voida esimerkiksi päätellä, onko toimenpiteiden oltava suoritettu asetuksen asettamassa ajassa, vai riittääkö, että syyttäjä antaa tuossa ajassa poliisille tai ulosotolle täytäntöön pantavaksi päätöksen. Myös täytäntöönpanoviranomaisen käsite on tulkinnanvarainen. Tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi Keskusrikospoliisi esittää lakiin kirjattavaksi tarkasti aikamääreet, velvoitteiden ulottuvuuden sekä veloitettut tahot.

Keskusrikospoliisi huomauttaa lisäksi, että liittyen 11 artiklan salassapitovelvollisuuteen ja 32 artiklan velvollisuuteen ilmoittaa henkilöille, joita asia koskee, olisi käytännön tilanteita varten tarpeen säätää yksiselitteisesti ilmoitusvelvollisesta tahosta. Esimerkiksi syyttäjän pyytäessä täytäntöönpanoa poliisilta, tulisi olla selvää kenelle ilmoitusvelvollisuus täytäntöönpanotoimista kuuluu.

Edelleen Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota 18 artiklan 5 kohtaan, jossa vastaanotettaisiin menettämistä koskeva päätös muttei jäädyttämispäätöstä. Asetuksen mukaan Oikeusrekisterikeskus täytäntöönpanoviranomaisena voisi päättää jäädyttää omaisuuden kansallisen lainsäädännön mukaisesti myöhempää täytäntöönpanoa varten. Tähän menettelytapaan tulee kiinnittää huomiota sen varmistamiseksi, että näin voitaisiin toimia myös Suomessa.

Keskusrikospoliisi esittää lisäksi muita prosessin toimivuuteen liittyviä säädöstarpeita. Jäädyttämisprosessiin osallistuu kotimaassa useita eri viranomaisia, joten toimenpiteiden sujuvuutta tulisi tarkastella kokonaisuutena. Keskusrikospoliisi ehdottaa asetusta

yksityiskohtaisempaa sääntelyä asian siirtämisvelvollisuudesta, viranomaisten toimivallasta jäljittää ja varmistaa omaisuutta saapuvien jäädyttämispyyntöjen yhteydessä, pakkokeinoa koskevasta päätöksestä ja rekisterimerkinnöistä, konkreettisten täytäntöönpanopyyntöjen osoittamistahosta, pakkokeinoista ilmoittamista, kustannuksista vastaamisesta viranomaisten kesken sekä pakkokeinon kohteena olevasta omaisuudesta huolehtimisesta. Lisäksi Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä sääntelyä menettelytavoista yhteisiä tutkintaryhmiä varten vieraan valtion kanssa.

Oikeuskanslerinvirasto tuo esiin, että luonnoksessa on artiklakohtaisesti arvioitu unionin lainsäädännön jättämää kansallista liikkumavaraa. Esityksessä ei ole tarkasteltu sitä, mitä käytännön ongelmia vastavuoroiseen tunnustamiseen ja nykyisen lainsäädännön soveltamiseen on mahdollisesti liittynyt, eikä myöskään esitetty edes suuntaa antavia määrällisiä arvioita tehtävien määristä.

Oikeuskanslerinviraston mukaan jatkovalmistelussa olisi syytä kiinnittää huomiota uuteen Syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin, sillä lakiehdotus perustuu aikaisempaan, syyttäjien toimivaltaa eri tavalla määrittelevään lainsäädäntöön. Oikeuskanslerinvirasto edelleen pitää tarpeellisena säätämisyjärjestelyperusteluiden täydentämistä. Niissä olisi otettava huomioon uuden Syyttäjälaitoksesta annetun lain muutokset sekä oikeusturvan käytännön toteutuminen ja prosessien toimivuuden kokonaisuus. Oikeuskanslerinvirasto yhtyy kuitenkin arvioon lakiehdotuksen käsittelystä tavallisessa säätämisyjärjestyksessä.

Oikeusrekisterikeskus toteaa, että asetuksen 18 artiklassa säädetty menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano tarkoittaa kansallisesti sitä, että toisesta EU-jäsenvaltiosta täytäntöönpantavaksi saapunut konfiskaatiopäätös täytäntöönpannaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) mukaan. Oikeusrekisterikeskus ehdottaa, että sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 1 momenttiin sisällytetään omana kohtanaan se, että jäädytys- ja konfiskaatioasetuksessa ja täydennyslaissa tarkoitettu menetetyksi tuomitsemista koskeva päätös täytäntöönpannaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Ehdotettu säännös olisi informatiivinen ja vastaavaa sääntelymallia on sovellettu myös kansallisten seuraamusten osalta.

Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa, että 18 artiklassa, joka koskee menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa on 5-kohdassa käsitelty tilannetta, jossa menetetyksi tuomittua omaisuutta ei ole aiemmin määrätty jäädytettäväksi. Tällaisessa tilanteessa voidaan 5-kohdan mukaan toimia niin, että konfiskaatiopäätöksen antanut viranomainen toimittaa konfiskaatiomääräyksen mukana myös jäädyttämismääräyksen. Asetuksen mukaan on siten mahdollista, että Suomeen saapuu yhtä aikaa eli toisen jäsenvaltion lainvoimaisen tuomion antamisen jälkeen sekä jäädyttämis- että konfiskaatiomääräys. Tällöin jäädyttämismääräys on

asetuksen mukaan voitava panna täytäntöön. Jäädymismääräyksen täytäntöönpanoviranomaisina voisivat toimia näissäkin tapauksissa syyttäjät.

Mikäli konfiskaatiomääräyksen antava viranomainen toimittaa vain konfiskaatiomääräyksen mutta ei jäädymismääräystä, voi täytäntöönpanoviranomainen päättää jäädymistä kyseisen omaisuuden omasta aloitteestaan. Oma-aloitteinen jäädymistä on asetuksessa jätetty kansallisesta laista riippuvaksi. Valtakunnansyyttäjänviraston mukaan tehokkaan rikoshyötyyn puuttumisen kannalta ei voida pitää hyvänä sitä, että Suomi ei voisi ryhtyä jäädymiseen oma-aloitteisesti, jos siihen Suomeen toimitetun konfiskaatiomääräyksen täytäntöönpanon onnistumiseksi olisi tarvetta.

Valtakunnansyyttäjänvirasto edelleen tuo esiin, että Suomen lainsäädäntö ei tällä hetkellä anna millekään viranomaiselle toimivaltaa tehdä jäädymispäätöstä ja antaa jäädymismääräystä Suomessa annetun lainvoimaisen konfiskaatiotuomion jälkeen. Tähän ei myöskään ole esitetty muutosta. Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan olisi asetuksen ja sen tavoitteen vastaista, että asetusta noudatettaisiin vain Suomen ollessa täytäntöönpanija, mutta vastaavaa mahdollisuutta Suomessa ajatus rikosasiassa ei olisi. Rikosvastuun toteuttamisen kannalta ei tätä voida pitää hyväksyttävänä. 18 artiklassa ei ole tähän liittyen säädetty jäsenvaltiolle kumpaankaan suuntaan mahdollisuutta noudattaa asetuksesta poikkeavaa kansallista lainsäädäntöä. Valtakunnansyyttäjänviraston näkemyksen mukaan asetusta edellyttää mahdollisuutta antaa jäädymismääräys vielä konfiskaatiovaiheessa. Toimivaltaisena viranomaisena voisi näissä tapauksissa olla kysymyksessä olevan rikosasian syyttäjä (tai erityisestä syystä muu syyttäjä) tai tuomion antanut tuomioistuin.

Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa edelleen, että Artiklaa 10 koskeva sivun 36 yläosassa oleva teksti päätösten etusijasta on vaikeaselkoinen.

Valtakunnansyyttäjänviraston mukaan 29 artiklaa koskevissa perusteluissa tulisi todeta, että jäädymisen omaisuuden palauttaminen uhrille ei edellytä lainvoimaista tuomiota itse rikoksesta, joten kansallinen päätös voi olla muukin kuin tuomioistuimen tuomio rikosasiassa. Toimivalta voisi kuulua jäädymismääräyksen antavalle viranomaiselle. Monissa tilanteissa, joissa artiklaa voitaisiin soveltaa, ei välttämättä koskaan päästäisi syytteeseen tai tuomioon asti esimerkiksi sen vuoksi, että epäiltyä ei tavoiteta tai hänen henkilöllisyyttä ei kyetä selvittämään, vaikka omaisuuden kuulumisen asianomistajalle on kuitenkin selvä. Artiklan perusteluissa voisi myös todeta, mikä on artiklan suhde EU-oikeusapuasopimuksen 8 artiklaan.

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-1172 (PDF)
ISBN 978-952-259-882-0 (PDF)